

(Foreign Affairs, Nov-Dec. 2010)

Време је за одлучујуће питање које је мало ко од владиних чиновника или политичара у Сједињеним Државама спреман да постави: да ли је то била ужасна грешка што су Сједињене Државе изградиле широм света скоро неповратни систем од преко 1.000 војних база, станица и осматрачница. Систем је смишљен да ојача националну безбедност, али шта ако је он у ствари постигао супротно, управо изазивајући конфликт и стварајући заправо несигурност коју је требало да спречи?

Најубедљивији аргументи да се оспори тај систем база по целом свету су политички и практични. Америчке војне базе су изазвале забринутост, непријатељство и страх од Сједињених Држава и довеле до узалудних, непотребних, бескорисних и поражавајућих ратова у Авганистану и Ираку, а сада изгледа да призивају појачану интервенцију САД у Пакистану, Јемену и на рогу Африке. Напади 9. септембра, према изјавама самог Бин Ладена, били су изазвани „бласфемијом“ постојања војних база на светој територији Саудијске Арабије. Систем база по целом свету, изгледа, доводи до тога да се управо изазива и интензивира несигурност која је требало да оправда њихово постојање.

Случајна империја

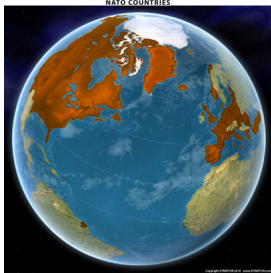
Садашњи глобални размештај америчких војних контингената изгледа да није последица свесног планирања, нити је створен несмотрено. Делимично, то је природни резултат бирократије која је остала нетакнута. После завршетка Другог светског рата непромишљено разоружавање америчких ратних снага заустављено је само због избијања хладног рата. Америчка интервенција у Вијетнаму довела је до тога да се рашире базе по Југоисточној Азији, али после пораза у Вијетнаму, америчка армија била је одлучна да се више не меша у разне побуне и брзо се усмерила на реорганизацију и обучавање за оно што се још увек сматра њеном примарном мисијом: класичан рат у Европи у случају совјетске инвазије. То је вероватно довело до бриљантног блицкрига против Ирака у Првом заливском рату, који је вођен по Пауеловој доктрини подршке

Произвођене несигурности - како је милитаризација довела у опасност Америку

Пише: Вилијам Фаф
уторак, 22 фебруар 2011 11:01

народа, огромне снаге, усредсређивања на циљеве и брзог повлачења.

Глобално распоређивање снага и интелектуална рационализација настала је као феномен обновљеног поверења у војску. За време Клинтонове администрације Сједињене Државе су избегавале стране војне интервенције све док рат у бившој Југославији није изазвао другу кратку успешну америчку НАТО операцију. Пентагон је искористио прилику да прошири своју улогу и заузме бирократски “ненастањену” територију на којој је владало безвлашће – као и да постави нову базу - на Косову.

Као што пише Дајна Прист (Dana Priest) у својој књизи Мисија, ширење база по свету прошло је углавном без пажње штампе и јавности. Увек добро финансирана војска била је доступна председнику кад год би недовољно финансиране дипломатске службе и ЦИА понудиле немаштовите и неприкладне одговоре у тренуцима када је изгледало да је потребно хитно деловати у међународним односима. Понуђена војна решења изгледала су добра, брза и одговарајућа, а војне снаге била су спремне да изврше наређења без поговора. Тако су створили и у домаћој и у међународној јавности слику америчке моћи и светске превласти.

То је природно довело до јачања улоге војске у америчкој спољној политици. Америчка Централна команда у Тампи, на Флориди, у то време предвођења ауторитативним и амбициозним генералом Антонијем Цинијем (Zinni), добила је могућност да преузме одговорност за невоље на Блиском истоку. Од тада је систем регионалних команди успостављен и за друге делове света са индивидуалним командантима, особљем за планирање и оперативним могућностима. Тако су се појавили амерички проконзули – добро финансирани и независни моћни регионални „главнокомандујући“ („CNCS“) – који су сарађивали директно и са политичким и са војним властима у региону за који су одговорни. Ускоро су постали утицајнији од америчких амбасадора и тако су се према њима односиле регионалне власти као и легитимни представници САД. То је имало одлучујући утицај на промене у деловању америчке спољне политике. Стејт Департмант и дипломатија изгубили су утицај, а у самом војном систему команданти одговарајућих служби нашли су се у ситуацији да им се дужности сведу на неславну администрацију, тренинг и набавке уместо њихове традиционалне улоге активних команданата.

Доласком администрације Џорџа В. Буша изазов за америчку војску представљао је Државни секретар за одбрану Доналд Рамсфелд који је био одлучан у намери да ослободи „цивилну контролу војске“ од оног што је он сматрао пренадуваном и огромном неефикасношћу пентагонске бирократије. Штавише, он је видео и друге унутрашње непријатеље његовој власти: провере од стране Конгреса и судства; сам Стејт Департман и ЦИА, које је он сматрао слабима; као и, по његовом мишљењу, команданте Здружених снага који нису били спремни на ризик.

Америчка инвазија на Авганистан 2000, са унапређеном технологијом јединица за специјалне операције, ваздухопловством, и уз подршку Северне алијансе предвођене Тацицима, то је представљало оно што је Рамсфелд замишљао да ће бити будућност ратовања. Рамсфелд је држао у својој канцеларији слику америчког официра у униформи Специјалних снага како галопира преко авганистанске висоравни, вероватно усмеравајући ваздушни напад Б-52 и домаћих савезника против Талибана.

Постинвазиони хаос у Ираку, који је уследио после успешног „шока и страха“ приликом заузимања Багдада, оставио је земљу и њен опоравак потпуно у рукама Министарства одбране. Могуће је да је верзија класичне противпобуњеничке праксе – поново написана и употребљена као доктрина од стране армије – заједно са племенским групама које су помагале у борби против побуњеника и усредсређена акција трупа 2007, створили услове за опште изборе у марту 2010. Али стабилна влада још није успостављена.

Петреусов противпобуњенички програм до сада је био примењен у Авганистану али без видљивог успеха. С намером да постепено „очисте и одрже“ територију која је под контролом талибана, међународне снаге биле су у стање да заврше прву фазу али неспособне да одрже освојену територију и зауставе поновну инфилтрацију побуњеника – и тако спрече повратак талибана на власт.

Неуспеси вашингтонских напора у акцији против побуњеника у Авганистану постали су општепознати америчкој јавности у априлу прошле године када су се америчке снаге повукле из Коренгалске долине у источном Авганистану. Напуштање главне базе и пет сателитских стражарских места уследило је из истих разлога и у две друге регије током 2007. и 2008. Њујорк тајмс објавио је тада ту причу, напомињући да су америчке снаге биле тамо током пет година и да су на том месту изгубиле 42 војника.

Пише: Вилијам Фаф
уторак, 22 фебруар 2011 11:01

Када су Американци тамо стигли 2005, људи који живе у тој долини имали су мало везе са ратом. „Понекад би неки талибан или припадник Ал Каиде туда прошао“, рекао је мајор Џејмс Фасел (Fussel) у студији коју је објавио поводом тога, „али људи из те долине сигурно нису припадали побуњеницима.“ Присуство америчке војске истог тренутка их је претворило у побуњенике, не зато што су прихватили Талибане, него зато што нису желели страну окупацију. Генерал Стенли Мек Кристал, који је наредио евакуацију, рекао је за Њујорк тајмс 15. априла да је заузимање осматрачница у тој долини пре довело до тога да ти људи постану побуњеници него до тога да они буду побеђени.

Као и у случају Коренгала амерички систем глобалних база био је постављен да у свету одбрани оно што се сматра америчким интересима, и да управља глобалним интервенцијама (или, заправо, ако то од њих буде затражено да воде светски рат). То је систем установљен да спречи рат, али од самог почетка он је омогућио средства, повољне прилике и подстицаје за америчке војне интервенције у страним земљама.

Митски сукоб

Самјуел Хантингтон привукао је светску пажњу 1993. написавши да „следећи светски рат“ неће бити сукоб између држава него између цивилизација. Пример који он наводи је рат између Запада и исламске цивилизације за глобалну доминацију. Он предвиђа да ће се Арапи (према његовој терминологији „исламска цивилизација“) борити против Сједињених Држава („западне цивилизације) јер верују да Сједињене Државе представљају главну претњу исламској религији и друштву – упркос чињеници да су велика већина муслимана Азијати и Африканци који имају мало разлога да се укључе у арапске свађе. Рекао је такође да ће кинеска („конфучијанска“) цивилизација подржавати Арапе и бити им савезник, снабдевајући их оружјем и муницијом.

Његово предвиђање показало се погрешно – као што је то био и сличан аргумент америчког председника Џорџа В. Буша 2001. да је мржња против слободе за коју се залаже Запад подстакла радикалне исламисте на нападну САД. У ствари, пораст радикализма и све већа подршка за повратак на шеријатско право, са повратком на изворно учење Курана, наступио је услед озбиљне кризе унутар ислама. Циљеви исламистичког покрета су да прочисти ислам и поступање муслимана у практичном животу и да уклони западњачки утицај – а не да покори Запад.

Оживљавање ислама у модерним муслиманским друштвима у многоме је слично

Пише: Вилијам Фаф
уторак, 22 фебруар 2011 11:01

политичком национализму, али без и једне националне основе. Иако је исламски свет увек себе сматрао духовном заједницом на чијем челу су верски лидери, када је та заједница угрожена, то доводи до политичког отпора. Оживљавање ислама је исто тако резултат шире културне кризе ислама која је повезана са губитком његовог водећег положаја у Медитеранској цивилизацији коју је ислам држао под окупацијом од раног Средњег века до Ренесансе.

Тај губитак није био последица војног пораза него пре унутрашњих историјских снага, како у исламском тако и у Западном свету – у чему је значајну улогу одиграло раздвајање религиозног и политичког ауторитета на Западу (папа и владар, свако са легитимитетом у свом царству) и дистинкција до које је дошло између теологије и филозофије на хришћанском, аристотеловском Западу. Развој који је уследио после та два догађаја омогућио је секуларни рационализам и науку после Ренесансе и за време Просветитељства, као и западну секуларну државу. Ортодоксни ислам остао је, и остаје, у потпуно религиозном интелектуалном универзуму.

У Ал Каиди се сједињују различити фактори: оживљавање фундаменталистичке мисли у исламу, пораз напора арапских држава да успоставе успешну уједињену „арапску нацију“ у времену између ратова, као одговор на пропаст Отоманског царства у Првом светском рату, послератну прераспodelу источног Медитерана између Британске империје и Француске, и контроверзну поделу Палестине и формирање Израела.

Америчка политика после Другог светског рата учинила је Саудијску Арабију и Иран својим штићеницима и сматрала је нормалним да је ислам један превазиђен облик живота, предодређен да буде замењен неком врстом модернизације каква сада постоји на Западу. То веровање заснива се на важној претпоставци како све цивилизације напредују према заједничком циљу, а да су САД и њени савезници највише напредовали у том процесу.

То се претпоставља зато што наука и техника напредују, као што се исто тако развија и култура и политички системи. Али окрутни Рим уздигао се на развоју велике грчке цивилизације, а и Риму и Грчкој претходиле су софистициране културе Египта, Месопотамије и Персије. Библија је та која је увела схватање историје као прогресивног процеса који води према спасоносном закључку који би дао значење свему што је претходило. То је дало основу да се формира секуларизам који се развио за време и после Просветитељства. Слично схватање завладало је и у америчкој спољној политици од времена Вудроу Вилсона. Веровање да САД треба да шири демократију по свету (веровање које је и амерички секретар за одбрану Кондолиза Рајс представила пре две

Пише: Вилијам Фаф
уторак, 22 фебруар 2011 11:01

године) било је, делимично, одговорно за огромно ширење војног утицаја у америчкој влади и политичкој култури земље. Међутим, не може се разумна спољна политика САД заснивати на претпоставци да су садашња моћ и место у међународној политици природни врхунац друштвеног, социјалног и политичког развитака. Грци, који су понешто знали о томе, звали су то “хибрис”.

Нови милитаризам

Историчар Ендрју Бачевић (Bachevich) сматра да је тај “хибрис” праћен развојем новог америчког милитаризма. За време хладног рата америчка политичка идеологија постала је сентиментална и превише поједностављена имитација марксизма против којег су се САД тада бориле. То је претпостављало да су добре намере и демократски идеали Вашингтона били општеприхваћени изван комунистичког блока, што није било тачно, као што ће Американци открити у Вијетнаму.

На почетку вијетнамског рата Американци су „убедили сами себе да им мач може најбоље осигурати безбедност и спасење“, пише Бачевић. Убеђени да је “свет у којем живимо данас многа опаснији него икада и да морају удвостручити напоре“, тврди он, „они су то послушно прихватили“. Као резултат тога, идеја о пројектовању глобалне моћи постала је „уобичајена пракса, нормалан услов, онај за који не постоји никаква уверљива алтернатива“.

Сједињене државе данас показују извесне карактеристике класичне војне државе, као што је то описао велики модерни историчар милитаризма Алфред Ваг (Vagts) – друштво у којем су војска и државна безбедност најважнији и у којем у политичкој имагинацији доминирају огромне претње које тек треба да се остваре. Ваг пише да милитаризам значи „наметање тешког терета на народ за војне сврхе, запостављање добробити и културе“. То постоји и као „цивилни и као војни феномен“.

Иако су аспекти милитаризма постојали и у европским професионалним армијама предвестфалског периода, реч „милитаризам“ ушла је, као и термин „империјализам“, у модерни политички речник као термин за злоупотребу, за време Другог царства у Француској (1852-70). Модерне милитаристичке државе, почевши са Другим царством Наполеона III, тврди Ваг, увек су биле осетљиве на нарцизам – што је оптужба која би се лако могла односити и на Ваздухопловне снаге Сједињених држава и америчку Морнарицу данас.

Пише: Вилијам Фаф
уторак, 22 фебруар 2011 11:01

Ваздухопловне снаге Сједињених држава су опседнуте усмереношћу на производњу авиона - који су толико технолошки унапређени – као што је бомбардер Б-1 и ловац Ф-22 – да имају малу практичну примену у савременом ратовању; они су дизајнирани да се супротставе совјетском оружаном систему који никад није био изграђен, и никад неће ни бити. (Овде не говоримо о планираном хиперсоничном бомбардеру који се креће на ивици атмосфере, и предвиђен је да полети 2035.). Морнарица Сједињених држава, као што примећује војни теоретичар Вилијам Линд, има 11 великих носача борбених снага који плове морима, „пројектованих да се боре са „Империјалистичком јапанском морнарицом“, упркос чињеници да су подморнице много важније ако се узму у обзир савремене могуће претње. Сједињене државе све више се постављају као лидер “добрих намера”, који охрабрује појединце чије окружење често доказује недоличност и који сами развијају - да се послужимо изразом бившег потпресдника Дика Чејнија - „друге приоритете“. Ирак је проглашен, вероватно са неоправданим оптимизмом, независном демократском државом из које ће Сједињене државе повући све своје војне снаге следеће године. Изгледа да је повлачење све више преокупација Обаине администрације и када се ради о Авганистану, у исто време када Пентагон изгледа тамо гради нешто што би било „трајни“ комплекс база, који би служио као амерички стратешки центар у том региону.

Пре извесног времена авганистански председник Хамид Карзаи устврдио је да су Сједињене Државе идејни творци идеје о авганистанском суверенитету. Он је алудирао на наведене планове Сједињених Држава да установе сталне војне базе у земљи и да употребе авганистанску територију за гасовод који ће служити да се гас транспортује из Централне Азије до лука на Арапском мору, како би се избегла рута кроз бивше совјетске државе. Те оцене су коинцидирале са посетом председника Барака Обаме Кабулу чија је намера била да подстакне владу у Кабула да се разрачуна са корупцијом која, како се претпоставља, помаже поновно јачање талибана.

Селинг Харисон, заједно са осталим експертима за Авганистан, тврди да решење којим се предвиђа америчко повлачење из Авганистана бити могуће само ако такав договор подржавају Кина, Иран, Пакистан и Русија, као и неке друге државе из региона, које су узнемирене због ширења америчких база у близини њихових граница. А талибани су за било какво мировно решење поставили као услов потпуно повлачење америчких и НАТО трупа. То ће сигурно бити централно питање у погледу на авганистанску политику о којем ће се разговарати. Повлачењу ће се супротставити Пентагон и републиканци, као и домаћа опозиција која је против Обаме. Амерички глобални систем база тако доказује да ће бити основна препрека било каквом договору у региону.

‘Checs and Balances’

Сједињене Државе које сада поседују војне снаге веће него сви њихови противници и савезници заједно, настале су као нација која је осећала гађење према сталној војсци. Питање размештања британских трупа изазивало је велику напетост у односима са Великом Британијом средином осамнаестог века, а увођење таксе на трговину да би се помогла британска армија у америчким колонијама било је једно од основних извора предреволюционарног незадовољства готово четврт века, све до проглашења Декларације о независности 1776.

Америчка “Повеља о правима”, додата 1787. уз Устав јасно омогућава да „добро регулисана милиција, као неопходност за сигурност слободне државе, неће нарушити право грађана да држе и носе оружје.“ Али федерална армија се не помиње сем у Секцији 8 Члана I Устава. Тај члан, у целини, каже да Конгрес има моћ „да подигне и помогне армију, али новац за то неће бити одобрен за период дужи од две године.“ Следећи члан истог одељка омогућава мобилизацију државних милиција да „извршавају законе Уније, сузбијају побуне и штите од инвазије“, али право да поставља официре у милицији је резервисано за државе и милиције морају бити обучаване од држава „према дисциплини која је прописана од Конгреса“. Члан II Устава, који се односи на извршну власт, каже само да ће председник „бити врховни командант армије и морнарице Сједињених држава и милиције неколико држава онда када буду позване да служе Сједињеним државама.“

Упркос томе што је у деветнаесом веку дошло до мобилизације прве светске велике индустријализоване армије од стране Уније у америчком Грађанском рату, која је убрзо затим демобилисана, америчко јавно мњење је све до средине двадесетог века било против сталне војске. Када је избио Други светски рат, америчка Армија била је професионална и састојала се од 175.000 људи укључујући оно што се тада звало Армијски војни корпуси. Брза демобилизација после рата била је успорена избијањем хладног рата, и после тога у америчкој војсци остала је обавезна регрутација све до краја Вијетнамског рата. Тако је америчка војска остала „грађанска војска“, и официрски кадар укључивао је велики и утицајни кадар мобилисаних резервних официра и новоопуномоћених официра регрута.

Данас је најважнији резултат замене грађанске армије професионалном армијом да је она успоставила инструмент националне моћи који није више директно одговоран јавности. За време Бушове администрације, и донекле под Обаином администрацијом, армија се служила неким методама и употребљавана је на начине који би били

Произвођене несигурности - како је милитаризација довела у опасност Америку

Пише: Вилијам Фаф

уторак, 22 фебруар 2011 11:01

неприхватљиви у прошлости. Тако, професионална армија – допуњена готово истим бројем цивилних плаћеника - која је директно одговорна Пентагону, постоји у првом реду да би увећала „војно-индустријски комплекс“, на шта је председник Двајт Ајзенхауер упозорио много десетина година раније. Одбрамбена и безбедносна индустрија су данас најважније компоненте америчког производног сектора и интереси њихових корпорација сада су у могућности да доминирају у Конгресу, као и у једној администрацији која нема искуства. Без превеликог претеривања, може се рећи за Сједињене Државе оно што се некад говорило за Пруску – да је то држава коју поседује њена армија.

Између периода хладног рата у Европи и садашњег рата у Авганистану, прошао је један период у којем се десио рат у Кореји, рат у Вијенату и инвазија у Камбоџи, америчке интервенције у Либану, Гренади, Панами, Доминиканској Републици, Ел Салвадору (индиректно) и у Сомалији (уз сарадњу са УН, а затим је уследила и помоћ у инвазији Етиопије на Сомалију), и две инвазије Ирака и једна Авганистана. Ништа од тога, изузев Заливског рата, не може се назвати победом.

Хиљадугодишње намере Сједињених држава у вези са судбином нације и милитантност која је заразила америчко друштво одговорни су за читаву серију ратова од којих је Вашингтон имао мало или нимало користи, а врло много штете, и у исто време, врло много је допринео несрећи других.

У оквиру својих граница САД су нерањиве кад је у питању могућност пораза конвенционалним оружјем, али се то не може рећи за њене снаге које су распоређене по свету. Сигурност Сједињених Држава много је извеснија у неинтервенционистичкој спољној политици која би била усмерена на преговоре о војном повлачењу и из Авганистана и из Ирака, без база које би оставили тамо, и у једном општем уздржавању од војних интервенција у стварима других држава, тј. остављајући их да сами траже решења за своје властите проблеме. Тако драстичан преокрет америчке политике неће бити могућ без велике политичке цене, како у унутрашњој тако и спољној политици. Ипак, дошло је време за Сједињене Државе да њени политичари почну да размишљају о промени курса.

(Превод: НСПМ)